

Opwindende tijden

De eindachtttiende-eeuwse industriële omwenteling zette de wereld op zijn kop, nochtans zijn de veranderingen die wij meemaken belangrijker, geschiedschrijvers zullen deze periode de digitale revolutie gaan noemen. In ons éne leven had onze geestelijke permeabiliteit genoeg darcy om dit alles ons Benelux'je te laten binnenkomen: personal computers, dockingstations, het internet, sociale media, smartphones, tablets, compact discs, discfilms, enz. 60-grams papier raakte daardoor rap uit de mode ... En we moeten ons alwéér schrap zetten, anders gaan we hopeloos achterlopen. Het gaat me om kunstmatige intelligentie, precies wat u al dacht.

AI-programma's als ChatGPT bestaan nog maar twee jaar, maar elke maand word ik, zeker als noob, weer realtime verrast door nog sneller werkende en nuttiger toepassingen. Alleen pogingen de staatsloterij te winnen slaagden nog niet, misschien moet ik eerst een mooc over kansberekening gaan volgen, zodat ik niet verder achteropraak. ChatGPT geeft me na enkele klikken toegang tot een wereld aan kennis, daarom gebruik ik deze app steeds vaker. Wanneer ik me bijvoorbeeld de werking van een nietschakeling of een digitaal probleem laat uitleggen, geniet ik van de duidelijkheid van de antwoorden en van het ontbreken van verkooppraatjes. ChatGPT kan op een hoog niveau wiskundige problemen oplossen, maar is ook niet te beroerd me te vertellen dat de appel op de door mij ingevoerde foto een ingrid marie is, of wat een chichi cicisbeo is. En bij het volautomatisch opzetten van een webwinkel om dhurries of sjako's e.d. te verkopen, hoeft u niet bang te zijn bij de ondernemingskamer of De Nederlandsche Bank te belanden. In één zin kan ik succesvol de opdracht (de 'prompt') geven om leuke kinderverhaaltjes te maken, waarvan mijn kleinkinderen het onderwerp en de personages bepalen. En ik ken jongelui die stage lopen en die hun verslagen in ChatGPT invoeren met de opdracht 'maak hier correct en begrijpelijk Nederlands van'. Dat levert overtuigende teksten op, waarbij ook – terecht – dt-fouten als 'geloensd' en hoofdletterfouten als 'Sibillijns' worden gecorrigeerd. Ook delen van deze dicteetekst zijn door ChatGPT geschreven, en de opdracht 'maak een artistiek 3D-schilderij van dicteeschrijvers' leidde dertig seconden later tot een mooie illustratie, ik voegde haar hier bij. Daarbij kon ik zelf uitmaken of de afbeelding full colour of bijvoorbeeld in wit en warmgrijs zou worden gecreëerd.

Los van ChatGPT wordt kunstmatige intelligentie in hoog tempo geïntegreerd in allerlei praktische zaken, bijvoorbeeld in industriële processen en in de gigantische apparaten waarmee de mechatronica zich vaak bezighoudt. Restaurants kunnen al automatisch duglérésaus of gerechten all'arrabbiata maken, en doyennés du comice laten opdienen. En een moderne versie van de Matthäus Passion wordt zó voor u gecomponeerd! Sommige Amerikaanse universiteiten gebruiken AI – tot hun grote tevredenheid – om onderwijsprogramma's drastisch te verbeteren. Natuurrampen kunnen adequater voorspeld worden, bijvoorbeeld door het monitoren van seiches.

Ook onze gezondheidszorg gaat drastisch veranderen. Nu al is AI superieur bij het beoordelen van röntgenonderzoek. Als ik in opleiding zou zijn tot radioloog, zou ik daarom switchen naar een ander specialisme. Het stellen van mogelijke diagnoses op grond van de klachten van een patiënt doet AI eveneens beter dan artsen, of het nu zeldzame aandoeningen als derdendaagse koorts en rickettsia-infecties betreft, of ordinaire kwalen als hyperhidrosis en het chronischevermoeidheidssyndroom. AI schrijft betere verwijs- en ontslagbrieven dan artsen en het is zelfs al mogelijk een adequaat medisch verslag van een consult te laten maken op basis van het opgenomen gesprek. Het maken van een begrijpelijk verslag voor de patiënt zelf is nu geen probleem meer, want zelfs moeilijke begrippen als Hib-besmetting en ishiharatest worden keurig uitgelegd. De dokter hoeft dus niets meer op te schrijven. En AI kan allerhande verslagen (werd er bij het aanleggen van de ap een troiscart gebruikt? Slaagde de behandeling met phenibut? Word ik geen Doktor Eisenbart?) op een logische manier archiveren en terugvinden. Ook het veilig en correct beantwoorden van telefonische vragen van patiënten is al mogelijk. In theorie heeft uw arts straks dus extra tijd voor de menselijke kant van het vak.

Velen krijgen hun dagelijkse taken niet binnen vierentwintig uur klaar, maar AI draait zonder klagen overuren. Vergaderingen worden gepland, e-mails gesorteerd en ge krijgt ook een seintje als uw moeder binnenkort jarig is. (Ge ziet: ik mag misschien soms wat belgziek zijn, Fransdol word ik nooit.) Ge kunt u met hulp van ki focussen op wat echt belangrijk is – of het nu de aankoop van een flauschen jasje met fähkraag betreft, het studeren op het pimeson, passies als in deses gespeelde muziek, kijken naar een deësis, of seksshopbezoek. Zo toont AI haar ware kracht, niet als een onpersoonlijke machine, maar als een essentieel instrumentarium in handen van de mensheid.

Máár: elke vooruitgang kent ook zijn uitdagingen. Om te beginnen gebruikt AI wereldwijd een zorgelijke hoeveelheid energie, meer dan in kilowatt-hour of -uur kan worden uitgedrukt. En de aarde ís al christus heet ... En de bekendste toepassing van AI, ChatGPT, maakt af en toe storende fouten. Mijn vraag 'wat is een beschuitbuslichter?' werd bijvoorbeeld beantwoord met: 'een oplichter die zich tot kleine criminaliteit beperkt'. De app wordt, van arctis tot ver voorbij de zuiderkeerkring, zelfs al breed gebruikt door middelbare scholieren en het wordt voor docenten steeds lastiger te zien welke teksten door leerlingen zelf geschreven zijn. De bescherming van onze privacy is een nog heikeler punt, want die is bij AI meer een suggestie dan een garantie. Ze gluurdt door je digitale ramen, en alles wordt onthouden. Van je gepikeerde revers op Facebookfoto's tot de façon-de-Venisekaraf die je online bestelde. Waar die info later voor gebruikt wordt weet niemand. Dat is eng, want algoritmen kunnen akelige fouten maken en angst voor fides Punica is gegrond. Dat bleek al bij de Nederlandse toelagenaffaire en bij het ten onrechte criminaliseren van groepen Amsterdamse jongeren. De blijde boodschap en de Zend-Avesta zijn positiever, maar u ziet hopelijk dat ik in deze alinea niet op een blaséë manier gehetzt heb.

Naast veelbelovende toepassingen zijn er dus ook zaken waarover we ons druk moeten maken. Wind u vooral op over het navolgende: wat als AI in handen blijft van big tech, waardoor hun niet te stoppen uberteitsgroei ons leven tot in detail gaat bepalen,

zodat we chaebollakeien of marktplaats-slaven worden? Wat als mensen, nadat ze even gebrowset/d hebben, overtuigend hun met behulp van AI gefakete 9/11-theoretjes kunnen rondbazuinen, of beweren dat de aarde plat is en dat vaccins gevaarlijk zijn? (Dit soort neezeggers wantrouwen de wetenschap, zonder te beseffen dat ze hun theorieën alleen maar dankzij diezelfde wetenschap via computers en satellieten over duizenden kilometers kunnen verspreiden.) Een groot gevaar vormen ook de mensen die, geïnspireerd door politiek scherp rechts afgeslagen AI-misbruikers, alternatieve ‘feiten’ over immigratiecijfers presenteren. En, nog erger, wat blijft er van onze vrijheden over als Kim Jong Un, Poetins of Daesh’ geautomatiseerde militaire systeem besluit op de Rode Knop te drukken?

Akelige AI-bijwerkingen moeten wereldwijd zo goed mogelijk voorkomen of tenminste gesignaleerd worden. Ook daarbij kan AI gelukkig helpen. Fouten zijn bijvoorbeeld te ondervangen door te informeren naar de gebruikte bronnen en naar de statistische kans dat het antwoord correct is. Los daarvan is het essentieel dat gezaghebbende controle-instanties zoals de Hoge Colleges van Staat, desnoods met hulp van de heren van kortjan, gedetailleerd inzicht krijgen in de manier waarop AI haar kennis aanleert en gebruikt. Dat is de grootste uitdaging waar de mensheid nu voor staat. Intussen moeten we vooral trankilo blijven en genieten van de mogelijkheden die AI ons biedt, zelfs als we haar uchi-mata’s af en toe niet zien aankomen. We moeten moderne amfitryons zien te worden: vertegenwoordigers van de digitale wereld waarin alles mogelijk is, zonder dat iedereen meteen beroepschrijft gaat indienen.

Ten slotte: Quoad sacra: dit onderwerp is bepaald niet hiëratisch, toch wilde ik het indringend presenteren. We leven namelijk in een digitaal apotheosentijdperk, dat nog maar pasgeleden begon. AI is veelbelovend en ze gaat nooit meer weg. We zullen ons wereldwijd dan ook geducht moeten inspannen om haar op een positieve, open, en goed gecontroleerde manier vorm te geven.